

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ
  - 1.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ
  - 1.2 หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ
  - 1.3 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
2. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการ
  - 2.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
  - 2.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ
  - 2.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
  - 2.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 2.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - 2.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
  - 2.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
  - 2.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
  - 2.9 การนิเทศการศึกษา
  - 2.10 การแนะแนว
  - 2.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
  - 2.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
  - 2.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
  - 2.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  - 2.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
  - 2.16 การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
  - 2.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. การบริหารงาน โรงเรียนเอกชน
  - 3.1 พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน
  - 3.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชน
  - 3.3 สภาพการณ์ปัจจุบันการศึกษาเอกชน
  - 3.3 การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดบุรีรัมย์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจาก การบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องมือชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอความหมายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาหมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ปรีชาพร วงศ์อนุตร โรจน์ (2545 : 43) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545 : 9) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการจัด

กิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ

รุจิร ภู่อสาระ (2546 : 56) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ธีระ รุณเจริญ (2545 : 125) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการหมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม

วรานนท์ กระสินรัมย์ (2549 : 11) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทำชนิดใน โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

นุกูล เวศสุวรรณ (2550 : 20) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมในโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งหมด เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานทุกอย่างของสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด และการที่จะบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนด แนวทางปฏิบัติ การประเมินผลและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

หลักการและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 4)

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545 : 9) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ เป็นการบริหารเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิต และกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากร และผู้รับบริการ ได้รับความพึงพอใจพัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล

2. หลักการมีส่วนร่วม การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหาร ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนาในงานวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการ โดยมีเป้าหมาย นำไปสู่การพัฒนา คุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำและร่วม ประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-E) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด

3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ การมีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุ วัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึง ผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลัง หรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวังไว้ ดังนั้น การลงทุนทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

4. หลักความเป็นวิชาการ หมายถึง ลักษณะที่ควบคุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผลประเมินผล หลักการนิเทศ การศึกษา และหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 33) กล่าวถึงหลักการการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. ชีตหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและ สังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร การกำหนดกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และความสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาการศึกษา

ปองสิน วิเศษศิริ (2546 : 26) ได้กล่าวถึง การบริหารวิชาการมีหลักการบริหาร คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียน นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการ

สำนักการศึกษา (2550 : 26) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต้องอาศัยหลักการ และวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครูและผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักในการบริหารวิชาการ ซึ่งมีจุดหมายคือผู้เรียน ควรยึดหลักประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนการบริหารงานบุคคล คือ ครู ต้องใช้หลักในการกระจายอำนาจให้บุคลากร

ทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน ลดหลั่นกันไปตามหน้าที่แต่ละคน โดยผู้บริหารต้องใช้วิธีประชาธิปไตยในการดำเนินการ ผู้บริหารคอยกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้น ขยันขันแข็ง สอนอย่างมีทักษะกระบวนการเพื่อส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สนใจค้นหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับบุคลากรทางการศึกษาซึ่งจะทำให้องค์กรมีการพัฒนา เจริญก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา งานบุคลากร งานธุรการ และการเงิน หรืองานอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนประกอบหรือปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่งานวิชาการ คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียนเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติที่ต้องการ งานวิชาการไม่ใช่งานที่เพียงแต่ทำให้นักเรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ หรือทำเลขได้แค่นั้น แต่จะต้องมีความสามารถปรับตัวอยู่ในสังคม มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามอัธยาศัย และมีความเป็นพลเมืองดี ฉะนั้นจึงมีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการไว้

ปรีชาพร วงศ์อนุตร โรจน์ (2545 : 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้ผู้เรียนเป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม
2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่น ๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย
3. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการของโรงเรียน โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณงานด้านวิชาการ
4. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการของโรงเรียน โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ อันได้แก่ วิธีการสอนของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครู ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น
5. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร สถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ กระตุ้นและ

ส่งเสริมให้ครูร่วมมือกัน ในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ

จึงสรุปได้ว่า งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตร ไปใช้ในแบบเรียน งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน เป็นหน้าที่หลักของโรงเรียน ถือเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน โรงเรียนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน ที่จะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติตามที่ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายของเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้งในขอบข่ายของวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการครอบคลุมกิจกรรมในทุกด้านที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนขอบข่ายของงานวิชาการจึงกว้างและครอบคลุมงานหลายด้าน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 29-30) กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปไปยัง คณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จึงมีการออกกฎกระทรวงเรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาพ.ศ. 2550 กล่าวถึงขอบข่ายงานด้านวิชาการไว้ 17 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงาน

สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้านอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนทุกด้านซึ่งสามารถสรุปขอบเขตของงานวิชาการได้ดังนี้ งานการจัดหลักสูตร งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานการใช้วิธีการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอน งานการวัดผลการเรียนการสอน และการนิเทศการสอน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ยึดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข : 29-30) เป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (Local-related content) เป็นองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่นพัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การงานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ มีความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมใช้หลักสูตร ในปีการศึกษา 2552 และใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศในปีการศึกษา 2553 โดยกำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียน

การสอนในชั้นเรียนนั้น เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีแนวทางในการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงกำหนดแนวทางการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งควรประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

ส่วนที่ 2 เป้าหมายและจุดเน้น

ส่วนที่ 3 สารการเรียนรู้ท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น

ส่วนที่ 5 การนำกรอบสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การได้มาซึ่งสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นทั้ง 8 กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพ ปัญหา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 1-2)

กรมวิชาการ (2542 : 26) ได้สรุปถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า การที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น เนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ย่อมไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เป็นอยู่
2. ทำให้ละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่นทำให้มีการเสื่อมถอยสิ่งที่มีค่าของท้องถิ่น
3. ไม่เป็นการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิต อาชีพ บางท้องถิ่นอาจมีปัญหาแตกต่างกันออกไป เช่น โรคภัยไข้เจ็บ แทนที่การศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวกลับจะส่งเสริมให้คนได้บันไดเพื่อการศึกษาต่อที่สูงขึ้น

รุ่งทิวา ผลพฤกษา (2552 : 73) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน “รำสวด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมานูสรณ์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีคุณภาพสูง ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเห็นคุณค่าการละเล่นพื้นบ้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันได้

ทองม้วน สีแนน และคณะ (2554 : 85) กล่าวว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานพยายามปรับปรุงหรือเพิ่มรายละเอียด เนื้อหา สาระ แผนการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น โดยผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นก็คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสาระหลักสูตรท้องถิ่นเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยมีการวิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้ วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาหรือกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาให้ความสำคัญ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมจัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

การวางแผนงานด้านวิชาการ

การวางแผนการบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมหลักอันดับแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีเป้าหมายและทิศทางการทำงานด้านวิชาการร่วมกัน เข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตน และสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนครูคนอื่นได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง ช่วยลดความไม่พอใจและความท้อแท้ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน โดยขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 3-4) กล่าวว่า การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1. แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน
2. โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร
3. บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

ทัศนีย์ วงศ์เย็น (2547 : 29-31) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการวางแผน ประกอบด้วย
  - 1.1 การศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) การประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของชาติ

1.2 ศึกษาวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา จัดเตรียมสารสนเทศสำคัญ เพื่อการวางแผนการบริหารงานวิชาการ

1.3 เตรียมบุคลากรที่จะเข้าร่วมวางแผน ได้แก่ผู้แทนจากหน่วยงานย่อยภายในสถานศึกษาทุกหน่วยให้มีความพร้อมและตระหนักในความสำคัญของการวางแผนการบริหารงานวิชาการ

2. ขั้นตอนการประกอบด้วย

2.1 การกำหนดพันธกิจ (Mission) ด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เช่น

- 1) กำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน และควบคุมให้มีการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในผู้เรียนทุกคน ได้แก่ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ
- 2) กำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ควบคุมให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่มุ่งมั่น ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
- 3) สร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
- 4) กำหนดนโยบายให้มีการจัดกิจกรรมฝึกฝนผู้เรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2 การกำหนดเป้าหมายของงานด้านวิชาการ (Goals) ที่ต้องสอดคล้องกับพันธกิจ เพื่อให้สถานศึกษาอยู่ได้ตามภารกิจที่กำหนด และเพื่อให้มองเห็นพันธกิจของสถานศึกษาได้ชัดเจน เป้าหมายงานด้านวิชาการที่ดีควรมีลักษณะของความท้าทาย (Challenge) เฉพาะเจาะจงและวัดได้ (Specific and Measurable) สามารถบรรลุได้ (Attainable) เกี่ยวข้องกับงานและมุ่งไปที่ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Relevant and Result Oriented) และควรมีกำหนดระยะเวลาที่ต้องการให้งานนั้นสำเร็จ

การกำหนดเป้าหมายของงานด้านวิชาการ เช่น

- 1) ผู้เรียนร้อยละ 70 เข้าร่วมโครงการรักการอ่าน
- 2) ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในปีการศึกษา 2552
- 3) ร้อยละ 80 ของผู้สอนมีความสามารถในการนำเสนองานวิจัยในชั้นเรียนได้คนละ 1 ชิ้นต่อปี

3. ขั้นตอนกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการ (หรือการจัดทำแผนกลยุทธ์) ขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการ เป็นการกำหนดมาตรการการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมายของการบริหารงานวิชาการที่ตั้งไว้มีการพิจารณา ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาทุกฝ่าย ครูทุกคน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกให้เข้าใจถึง จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) เพื่อการรู้จัก

ตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเรียงลำดับความสำคัญ ของจุดเด่นสู่การรักษามาตรฐานคุณภาพ และพัฒนา จุดด้อยเพื่อยกระดับสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานคุณภาพและนำไปสู่การกำหนดทิศทางการทำงาน ด้านวิชาการของสถานศึกษาว่าจะพัฒนางานไปในทิศทางใด ไปสู่เป้าหมายใด ด้วยวิธีใด ภายใน ระยะเวลาใด ที่กำหนดไว้เป็นการแน่นอน นั่นคือ ขั้นตอนการวางแผนการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา นั่นเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9) กล่าวว่า การวางแผนด้านวิชาการ ได้จัดให้ดำเนินการดังนี้

1. วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับดูแลนิเทศและติดตาม เกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ มีกลุ่มงานวิชาการทำหน้าที่ รวบรวมข้อมูลด้านงานวิชาการของ โรงเรียน และผู้บริหารมีการกำกับ ดูแล เกี่ยวกับงานวิชาการ อย่างสม่ำเสมอ

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้ใน โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งในรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ค่อยออกจาก สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 91) กล่าวว่า การสอนเป็นภาระหน้าที่หลักของครู ไม่ว่าจะเป็นการสอนในระดับใด นอกจากนี้ครูเองยังเป็นบุชณิบุคคลที่มีจรรยาบรรณ และวินัย กำกับอยู่ด้วย ในด้านการสอนนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จึงมักเรียกรวมกันว่า การเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน นอกจากจะเป็นการให้วิชาความรู้ และยังเป็น การฝึกประสบการณ์ให้กับผู้เรียนด้วย ขั้นตอนในการสอนมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการสอน 2) ระหว่างสอน และ 3) ประเมินผล ทฤษฎีการสอนจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนได้ดี

ขั้น วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อจำกัด การเลือกวิธีการสอนของครูควรใช้หลาย ๆ วิธีผสมผสานกัน โดยมีหลักในการเลือกโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชา ความถนัดของผู้สอน ความเหมาะสมของผู้เรียน ตลอดจนเวลา จำนวนผู้เรียน และสื่อการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนการสอน ตามสาระและหน่วยการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการผลิต การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปฏิบัตินิเทศกรรม คำนิยามที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อตามความเหมาะสม

การที่ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และสามารถใช้เทคโนโลยี รวมทั้งขึ้นขั้นคำนิยามร่วมเกี่ยวกับการสร้างเสริมภาพ ความเท่าเทียมของมนุษยชาติ ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วยการนำความรู้ไปลงมือปฏิบัติ บริการสังคมจนเกิดผลดีต่อตนเอง ชุมชนสังคมนั้น เงื่อนไขสำคัญที่ผู้เรียนจะบรรลุคุณภาพดังกล่าว ต้องมีการบริหารจัดการที่เน้นประสิทธิผลของการสอนที่ส่งผลต่อผู้เรียนอย่างชัดเจน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555 : 51-52) กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยกำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำ ได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยจัดการเรียนการสอนมีเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนพิการด้อย โอกาสและมีความสามารถพิเศษ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของชาติ ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันในเวทีโลก ไม่ว่าจะหลักสูตรใดก็ตาม หากนำไปใช้แล้วพบว่ามีข้อจำกัดบางประการก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลังการนำไปใช้ระยะหนึ่ง พบว่า มีปัญหาบางประการ เช่น ด้านตัวชี้วัดหรือคุณลักษณะความรู้ความสามารถของผู้เรียนภายหลังจากเรียนจบแต่ละช่วงชั้นแล้วยังขาดความชัดเจน อีกทั้งครูผู้สอน โดยเฉพาะครูใน โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่

สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตร และนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสมชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทักษะกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมายสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ

สุชาดา วัชวุฒิ (2546 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งที่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด และพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการความถนัด ความสนใจ ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 29) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่าระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่น ต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จของหลักสูตร โดยมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน
  2. จัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
  3. กำหนดระบบการวัดและประเมินผล
  4. เพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา
  5. สนับสนุน ส่งเสริม นิเทศติดตาม ประเมินผล วิเคราะห์รายงานผลการใช้หลักสูตร
- สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีองค์คณะบุคคลได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. วางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร
3. เพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา
4. ประเมินการใช้หลักสูตร
5. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 ข : 29)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552 : 2-22) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) ความนำ 2) วิสัยทัศน์โรงเรียน 3) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่มีการเพิ่มสมรรถนะสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน 5 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยครูผู้สอนต้องปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ

2. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย

2.1 โครงสร้างเวลาเรียน แสดงรายละเอียดในภาพรวมเวลาเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระที่เป็นเวลาเรียนพื้นฐาน เวลาเรียนเพิ่มเติม จำแนกแต่ละชั้นปี

2.2 โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี เป็นโครงสร้างที่แสดงรายละเอียดเวลาเรียนของวิชาพื้นฐานรายวิชา / กิจกรรมเพิ่มเติมในแต่ละชั้นปี

กิจกรรมพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์ โรงเรียนสามารถจัดบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน ทั้งนี้ต้องจัดเวลาปฏิบัติกิจกรรมให้ครบตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด ตามบริบทและความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ดังนี้

- ระดับประถมศึกษา (ป.1 - 6)	รวม 6 ปี	เวลา 60 ชั่วโมง
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)	รวม 3 ปี	เวลา 45 ชั่วโมง
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)	รวม 3 ปี	เวลา 60 ชั่วโมง

3. คำอธิบายรายวิชาประกอบด้วย รหัสวิชา รายชื่อวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ชั้นปี จำนวนเวลาเรียน และ/หรือหน่วยกิตที่สอนตลอดปีหรือตลอดภาคเรียน

การเขียนคำอธิบาย เขียนเป็นความเรียง ระบุองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นภาพรวมที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และสะท้อนตัวชี้วัดในรายวิชาพื้นฐาน หรือผลการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม และระบุรหัสตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน (ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) แบ่งเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่

4.1 กิจกรรมแนะแนว

4.2 กิจกรรมนักเรียน

4.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

5. เกณฑ์การจบการศึกษากำหนดเกณฑ์การจบการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แยกตามระดับการศึกษาที่โรงเรียนเปิดสอนอย่างชัดเจนเช่น เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

5.1 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐานผ่านทุกรายวิชา

5.2 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินการอ่าน ทักษะการอ่าน และเขียน ระดับ “ผ่าน” ขึ้นไป

5.3 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ระดับ “ผ่าน” ขึ้นไป

5.4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และได้รับการตัดสินผลการเรียน “ผ่าน”

ทุกกิจกรรม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 ก : 4) ได้ให้แนวปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตลอดแนวตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจนถึงระดับชั้นเรียน โดยจะต้องเน้นและยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลักและเป็นเป้าหมายสำคัญ นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบันเชื่อว่า การนำมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่หลักสูตรสถานศึกษา และการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นขั้นตอนของการนำสิ่งที่คาดหวังในระดับชาติไปก่อให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานจึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นมีผลโดยตรงต่อผู้เรียน จำเป็นที่ครูผู้สอนต้องเอาใจใส่ เป็นพิเศษว่า เป้าหมาย กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน หรือวิธีการประเมินผลเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่เพียงไร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน นิเทศและประเมินผลการใช้หลักสูตร การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนควรพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็น

สมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 8-9) กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพไว้ใน หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนและแหล่งวิชาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กรมสามัญศึกษา (2543 : 9) กล่าวว่า ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คุณลักษณะของนักเรียนควรจะได้รับการพัฒนา ทั้งด้านการพัฒนาคน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคมควบคู่กันไป ฉะนั้นทักษะจึงจำเป็นในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะได้ศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาวิชาชีพต่อไปสรุปได้ดังนี้

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อครูผู้สอนสามารถนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน ได้อย่างเหมาะสม หากเป็นการชมภาพยนตร์ การนำเข้าสู่บทเรียนเปรียบเสมือนขั้นนำ ซึ่งครูผู้สอนต้องอาศัยเทคนิค ชั้นเชิง และความรู้ด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับเจตคติที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล
2. ทักษะการสั่งงาน หรือมอบหมายงาน การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น การปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง หรือกลุ่มของนักเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็น ฉะนั้นทักษะการสั่งงาน หรือมอบหมายงานจึงมีความจำเป็นสำหรับครู เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจในจุดมุ่งหมายและขั้นตอน

การปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในจิตวิทยาที่เกี่ยวกับเรื่องการจำ และการลืม การสื่อความหมายทางวาจาและการทบทวนความเข้าใจ

3. ทักษะการสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นวิธีที่ครูพยายามสร้างสถานการณ์หรือบรรยากาศ ของเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมือนจริง เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้อยู่ในสถานการณ์จริง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวต่อการทำกิจกรรมให้มากขึ้น ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ทางด้าน จิตวิทยาเรื่องการเรียนรู้ที่มีความหมาย แรงจูงใจและการสร้างแรงจูงใจ

4. ทักษะการสรุปทบทวน เป็นการสรุปสาระสำคัญของบทเรียน เพื่อให้รู้ว่านักเรียนกำลังเรียนอะไร และนำความรู้ใหม่นี้ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมได้อย่างไร ซึ่งการสรุปทบทวนนั้น ครูอาจจะเป็นผู้สรุปก็ได้ โดยใช้หลายรูปแบบ เช่น การใช้คำถาม การใช้อุปกรณ์การทดลอง การสังเกต การใช้บทประพันธ์ความคิดเห็นร่วมกันของนักเรียน เป็นต้น

คำริ บุญชู (2546 : 16) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้กระบวนการเรียนต่างกับกระบวนการสอนกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลใช้เพื่อช่วยให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จะตกแก่ผู้เรียน และโดยผู้เรียนเท่านั้นแต่กระบวนการสอนเป็นกระบวนการที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้โดยผู้สอนมีหน้าที่สร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อเร่งเร้าชี้แนะและคอยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จึงมีองค์ประกอบ การเรียนรู้ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้คือความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้
2. ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 14) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนการสอน ตามสาระและหน่วยการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการผลติ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม

ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อตามความเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 20) ได้กำหนดหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายอาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้นิสัยของตนเอง กระบวนการพัฒนาทักษะนิสัยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา ให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนสื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ลำดับขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

การประเมินผลการสอนเป็นกระบวนการที่ใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การสอนของผู้สอนว่ามีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรบ้างในขั้นตอนการดำเนินการสอนทั้ง 4 ขั้นตอนคือ

การเตรียมการสอนระหว่างการสอนและการประเมินผลการเรียนว่ามีขั้นตอนใดบ้างที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

บุญชู ชลชัยเชิฐ (2541 : 64) ได้กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงต้องสามารถทำให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปใช้การวัดผลการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพราะผลจากการวัดผลจะเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงการแนะแนวหลักสูตรแบบเรียนการใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนระบบการบริหารของโรงเรียน โรงเรียนที่ต้องการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวัดผลประเมินผลการศึกษาให้มากความมุ่งหมายของการประเมินผลการศึกษาเป็นความมุ่งหมายที่ใช้สำหรับการนิเทศการสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านวิชาการคือการนำมาพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการดำเนินการที่จะได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริการการสอน และมีการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นคือ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ในระดับชาติ ซึ่งข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 51) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการศึกษาไว้ว่าให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้การร่วมกิจกรรมและรูปแบบการศึกษาการวัดผลประเมินผลที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนจะต้องสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถจริงของผู้เรียนและสภาพที่แท้จริงของการเรียนการสอนซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่มากกว่าการทดสอบการประเมินการปฏิบัติหรือการประเมินความสามารถจริง

ศิริพร ชีปนวัฒนา (2547 : 144) ได้กล่าวไว้ว่าสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวัดและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีบทบาทดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มตามหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น
2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างค่านิยมอันดีให้แก่ผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร

4. การประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความเป็น การประเมินความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความของผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร

5. การประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้นจบการศึกษาภาคบังคับหรือจบหลักสูตร เป็นการประเมินตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติเป็นการจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้วยวิธีการเครื่องมือประเมินมาตรฐานระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปี ในส่วนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศการสอน การนำผลของการประเมินไปใช้เพื่อผลทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 15-22) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนการสอน และหน่วยการเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน
4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 189) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดผลและประเมินผลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับ ติดตามกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
2. เป็นเครื่องมือผลักดัน หรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน
3. เป็นเครื่องนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียน
4. เสริมประสิทธิภาพการจัดการทั้งระบบ เพื่อนำผลการประเมินมากำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป การวัดและประเมิน แบ่งออกเป็น ดังนี้ ส่วนที่ 1 การประเมินเนื้อหา สาระ ความรู้ ทักษะ รายวิชา หลักสูตร และส่วนที่ 2 การประเมินพัฒนาการ และประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน

การวัดและประเมินผล แบ่งได้ดังนี้

1. วัดและประเมินก่อนเรียน
2. วัดและประเมินระหว่างการเรียนการสอน
3. วัดและประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียน เครื่องมือและวิธีการประเมินมีหลายรูปแบบ เลือกใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับ กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนการสอนกับผู้เรียนควรใช้หลาย ๆ วิธี เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ แบบวัดเจตคติ แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น วิธีการประเมินควรสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ การประเมินตามสภาพจริง ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงเป็นการใช้ข้อมูลที่หลากหลาย เช่น

1. งานที่นำมาประเมินควรเป็นงานที่มีความหมาย (Meaningful Taste) สอดคล้องกับชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของชีวิต
2. ใช้วิธีที่หลากหลายและรอบคอบ ทั้งความรู้และลักษณะนิสัย เน้นการปฏิบัติ (Performance) มากกว่าความรู้ (Knowledge)
3. ควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนการสอนและพัฒนาจนได้ผลที่มีคุณภาพ
4. เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดระดับสูง ผู้เรียนได้ปฏิบัติเป็นขั้นตอน คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมก่อนลงมือทำ
5. ประเมินเน้นปฏิสัมพันธ์ทางบวก จัดบรรยากาศไม่เครียดและเบื่อก่อนหน้าแก่ผู้เรียน
6. กำหนดผลงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน
7. เน้นให้ผู้เรียนได้คิด โคร้ครวญ สะท้อนความรู้สึกลึกตนเองอย่างมีเหตุมีผล
8. เน้นการกำหนดปัญหาที่สามารถถ่าย โยง ไปสู่ชีวิตประจำวันของผู้เรียน
9. ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้ตลอดเวลาและทุกสถานการณ์ สามารถมองเห็น คุณลักษณะที่แท้จริง จุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียน

10. ควรเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะในเชิงบูรณาการความรู้ กระทรวงศึกษานิเทศ (2552 : 23-28) ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอนใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายเช่นการซักถามการสังเกตการณ์ตรวจการบ้านการประเมิน โครงการงาน

การประเมินชิ้นงาน/ภาระงานแฟ้มสะสมงานการใช้แบบทดสอบฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อนประเมินเพื่อนผู้ปกครองร่วมประเมินในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง และส่งเสริมในด้านใดนอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินที่สถานศึกษาคำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบายหลักสูตร โครงการหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ปกครอง และชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบสามารถดำเนินการ โดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ส่วนการเทียบโอนผลการเรียนสถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่าง ๆ ได้แก่การย้ายสถานศึกษาการเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาการย้ายหลักสูตรการออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาต่อการศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการสถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก หรือต้นภาคเรียนแรกที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจากการเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสมการพิจารณาการเทียบโอนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและเอกสารอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน
2. พิจารณาจากความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริงการเทียบโอนผลการเรียนให้ เป็นไปตามประกาศหรือแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนหมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวัดผล การประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของงาน โดยการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา มีการวัดผล ประเมินผล เทียบ โอนประสบการณ์ผลการเรียนและอนุมัติผลการเรียน มีการประเมินผลการเรียนรายบุคคลและจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา หรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหาหรือพัฒนา และรายงานผลการเรียนรู้และการนำ

ผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 177) กล่าวไว้ว่า ผลการประเมินผู้เรียน จะทำให้ครูได้ข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน และคิดหาวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนรู้อได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เรียกว่า “การวิจัยในชั้นเรียน” ลักษณะของงานวิจัยในชั้นเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

2. ผลจากการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

3. การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอน สำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 22-23) กล่าวไว้ว่า แนวทางในการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553 ข : 44) กระบวนการบริหารงานวิชาการ การวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งที่จะมุ่งพัฒนาคุณภาพของการศึกษาได้ เนื่องจากงานวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่วงการวิชาชีพชั้นสูงใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าของวิชาชีพของกลุ่มตน การวิจัยระดับสถานศึกษา จึงเป็นการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การแสวงหาสื่อการสอนที่มีคุณภาพ ดังนั้น การบริหารการวิจัยและพัฒนาในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การกระตุ้นความสนใจหรือการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้บุคคลในสถานศึกษาเกิดความตื่นตัวที่จะเริ่มทำ

2. มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัยโดยการจัดหาหนังสือและเอกสารต่างๆ ให้บุคลากร ได้ศึกษา หรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพร้อมทั้งเชิญวิทยากรมาฝึกการวิจัยหรือ การส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เปิดการอบรม

3. ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาในด้านวิชาการและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน เพื่อให้การมองเห็นปัญหาชัดเจน จากนั้นช่วยกันแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา

4. การกำกับดูแลและส่งเสริมให้ดำเนินการแก้ปัญหาในลักษณะของงานวิจัย โดยการอำนวยความสะดวก หรือให้ความช่วยเหลืองานวิจัย

5. การสนับสนุนให้มีการแสดงงานวิจัยของสถานศึกษาและการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานนี้เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไป ในมาตรา 30 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มุ่งเน้นให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ทำการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนซึ่งสถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวก กำกับดูแล เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

สุพรรณิกา สีสอาด (2554:26) กล่าวว่าในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีขั้นตอน การปฏิบัติตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาหรือการพัฒนา
2. วางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนา
3. จัดกิจกรรมแก้ปัญหาหรือการพัฒนา
4. เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการแก้ไขหรือพัฒนา

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง ความรู้พื้นฐานที่สำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้เรียนเกิดการเพิ่มพูนมิติของความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ของสถานศึกษา กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของครูและนักเรียน มีการพัฒนาครูและนักเรียนให้มี

ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญ รวบรวม และเผยแพร่ ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเผยแพร่ผลงานวิจัยกับ สถานศึกษา และหน่วยงานอื่น

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม การดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้กันอย่างเพียงพอและมี ประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้ และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และ เกิด การใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข เพราะ ได้มีโอกาสเรียนรู้นอกห้องได้ไป สัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการสร้างประสบการณ์ ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ได้ค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน และครูก็ได้ มี โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่มีความสุข

ชูศักดิ์ วิชัญญ์ แสนปัญญา (2546 : 43) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่มีการจัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่เด็กตามการปฏิบัติการเรียนรู้และ หลักสูตรใหม่ ความต้องการห้องสมุดมีมากเพราะการปฏิบัติการเรียนรู้และหลักสูตรใหม่ เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำงานเป็นกลุ่ม นำกระบวนการ การเรียนรู้ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้มากขึ้น ห้องสมุดเป็น แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ สถานศึกษาควรจัดให้มีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อให้โรงเรียนมีห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้และส่งเสริมความสามารถใน การอ่านของนักเรียนและประชาชนทั่วไปในชุมชนนั้น
2. เพื่อให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับครู นักเรียน ได้ใช้ประโยชน์ ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น
3. เพื่อส่งเสริมลักษณะนิสัยบางประการของนักเรียนใน ด้านการรักการอ่าน การจัดการ เก็บรักษาหนังสือ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะหนังสือแบบเรียน และ คำสอนของครูในชั้นเรียนเท่านั้น ครูและนักเรียนต้องพยายามร่วมกันวางแผนการเรียนการสอนให้

ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการค้นคว้า รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 23-24) กล่าวไว้ว่า การพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. สำรวจการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุพรรณิกา สีสอาด (2554: 30) กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้มีมากมายที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณภาพอย่างบูรณาการ ต่อธรรมชาติ เห็นคุณค่าบุคคล สถานที่ และวัฒนธรรม สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับ แหล่งเรียนรู้ ในการบริหารจัดการกับแหล่งเรียนรู้โดยที่ สถานศึกษารวบรวมแหล่งเรียนรู้ เพื่อ เป็นข้อมูลสำคัญทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่าง สูงสุดนั้น สถานศึกษาต้อง บริหารจัดการอย่างมีระบบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศึกษาหาความจำเป็นของแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรให้ครูผู้สอน หรือ ผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอน และแผนการสอนในทุกวิชาหรือทุกกลุ่ม ประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงกิจกรรม และสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น
2. สำรวจและรวบรวมข้อมูล เป็นการแสวงหาข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ อาจเป็น การสอบถามจากบุคคลสำคัญ แหล่งค้นคว้า ศูนย์ข้อมูล ห้องสมุด
3. การเลือกแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียน การสอน การเลือกแหล่งเรียนรู้เป็นการจัดลำดับความสำคัญของสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
4. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นการนำรายการแหล่งเรียนรู้มาจัดทำข้อมูลในระบบ เพิ่มตามความเหมาะสมแยกเป็นหมวดรายวิชาหรือประเภท เช่น สถานที่ วัฒนธรรมประเพณี บุคคลโดยจัดทำเป็นรหัส สามารถเรียกหรือค้นคว้า ได้อย่างสะดวกรวดเร็วการบริหารจัดการควรมี

ผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

5. การประเมินผลมีความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบ ประเมินและรายงานผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ห้องสมุดก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาเพราะห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีการจัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนตามการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ด้วยการค้นคว้าแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น สำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกและภายในสถานศึกษา จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาห้องสมุด หรือห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมะ เป็นต้น

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อมุ่งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม มีการพัฒนาเต็มวัยและเต็มศักยภาพ มีคุณสมบัติตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพของประเทศต่อไป การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียน การสอนตลอดเวลาที่ผ่านมาผู้บริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ มักไม่ให้ความสำคัญและละเลย เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาจึงมีผลให้คุณภาพการเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัจจุบันงานนิเทศการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น การปฏิรูปการศึกษาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษาทำให้จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แนวความคิดเรื่องการนิเทศการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้แตกต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละคนส่วนมากจะมีความคิดคล้ายกันดังนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษามีนักการศึกษาและหน่วยงาน ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลากหลายดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 13-14) กล่าวว่าไว้ว่าการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ซึ่งมีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกัน รับผิดชอบในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาด้วยกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกัน ทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

2. กำหนดวิธีการและระยะเวลาในการนิเทศภายใน ควรเป็นวิธีการที่เป็นกัลยาณมิตร ต่อกัน

3. การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4. ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2545: 5) ได้ให้ความหมายของการนิเทศ การศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยพัฒนาแนะนำให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ ร่วมดำเนินการควบคุม การดำเนินการนิเทศสนับสนุนภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษา ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ

อัญชลี โพธิ์ทอง (2545 :5) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศ เป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารการนิเทศไม่ใช่งานที่จะคอยจับผิดในการสอน ของครู อาจารย์ แต่หากเป็นงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในทุกฝ่ายในการดำเนินการสร้าง แนะนำ และปรับปรุงคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 (2546 : 588) ได้ให้ความหมายคำว่า นิเทศ หมายถึง การชี้แจงหรือแสดง ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Supervise" และการนิเทศ "Supervision" เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดูแลควบคุม หรือการให้คำแนะนำชี้แจงในเรื่องของงาน จากความหมายของการนิเทศ สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ต้องร่วมมือกันในการแนะนำให้คำปรึกษา ชี้แนะ ช่วยเหลือกัน เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543: 24-25) ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา โดยมุ่งเน้น ที่กระบวนการพัฒนาครูในด้านต่างๆ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้แก่ครู ในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและทางความคิด ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความมุ่งมั่นมีอุดมการณ์ในการ ที่จะอบรมนักเรียน ให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

2. พัฒนาวิชาชีพครูและเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนให้แก่ ครู ในด้านการวิเคราะห์ และปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการศึกษาพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน การเลือกและปรับปรุง

เนื้อหาการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาการใช้ประกอบการเรียนการสอน การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม และการประเมินผลการเรียนการสอน

3. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของครู โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การร่วมมือกัน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการแก้ปัญหาการสอน การร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ ระเบียบ การร่วมมือกันทำงานด้วยความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และยอมรับซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันทำงานอย่างมีเหตุมีผลในการพัฒนาหลักสูตร สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และก้าวหน้า เกิดประโยชน์สูงสุด การประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการนิเทศ และแหล่งวิชาการในการบริการช่วยเหลืองานวิชาการของโรงเรียน

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในตำแหน่งวิชาชีพ โดยสร้างความมั่นใจในความถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการสอน สร้างความสบายใจในการทำงานร่วมกัน และสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 275) กล่าวว่าไว้ว่าการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานที่ช่วยพัฒนาครู อาจารย์ในด้านวิชาการ ในด้านการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในก็เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด เพื่อจะใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากร บุคลากรภายในสถานศึกษาและสถานศึกษาเป็นผู้ที่เข้าใจ ปัญหาการเรียนการสอนได้ดี รวมทั้งการสร้างความร่วมมือและแก้ไขปัญหาร่วมกัน บุคลากรภายในสถานศึกษาที่สามารถนิเทศได้นอกจากผู้บริหารแล้ว อาจารย์ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญก็สามารถทำหน้าที่นิเทศได้ รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอก มาร่วมโครงการ เทคนิค วิธีการนิเทศนั้นสามารถใช้ได้หลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย จำนวนผู้รับการนิเทศ เวลา และทรัพยากรอื่น ในการจัดทำโครงการนิเทศนั้นควรจะได้ศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ จัดทำแผนการนิเทศ แล้วจึงนำแผนไปสู่ การปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ควรมีการประเมิน โครงการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการสอนนักเรียน ดังนั้น การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้วิธีการเกี่ยวกับการปรับปรุง การสอนช่วยให้เกิดความเจริญงอกงาม ทางวิชาชีพขั้นสูง (Professional Growth) ช่วยในการพัฒนาครูช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงเนื้อหาการสอน ปรับปรุง การสอนและช่วย ปรับปรุงการประเมินการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 24-25) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการจัดนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นการจัดระบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน ในรูปแบบมีความหลากหลาย มีการประเมินผลและการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อย่างใกล้ชิด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการสร้างเครือข่ายในความร่วมมือในการ นิเทศการศึกษาสถานศึกษาอื่น

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการแนะนำช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศ การสร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ

การแนะแนว

การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง และมีความสุข ในภาวะของสังคมในยุคปัจจุบัน การจัดการศึกษาในโรงเรียนต้องช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกระบวนการแนะแนวจะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดหมายของการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำรงชีวิตมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนศึกษาต่อ และพัฒนาคนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การแนะแนวจึงมีบทบาทมากต่อการพัฒนาคน โดยองค์รวม ทั้งทางด้านสติปัญญาอารมณ์ สังคม และจิตใจ เสนอรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 5) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนารมณ์ที่เน้นการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม การดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา ดังกล่าวจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับการแนะแนว ที่มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสม ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะดำเนินชีวิต ภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาในช่วงวิกฤติ วางแผนการศึกษาต่อ และพัฒนาตนสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นการแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน โดยองค์รวมทั้งทางด้าน สติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 26) กล่าวว่า การแนะแนว มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยการร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
3. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบ และกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา

4. ประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ด้านการแนะแนวการศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา ทักษะการบริหารจัดการแนะแนว

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 ข : 16) กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552 ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

สรุปได้ว่า การแนะแนว หมายถึง การให้ความช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีการจัดระบบงานการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการสร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดูแล

กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้สามารถบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไก สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้ทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ตรวจสอบ โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความเชื่อมั่น ในใจว่าถ้ากำหนดตามกระบวนการที่กำหนดนี้แล้ว การศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่น่าพึงพอใจของผู้รับบริการ สถานศึกษาจะต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายใน จัดระบบการทำงานภายในสถานศึกษาให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติ โดยมีความเชื่อว่าถ้าปฏิบัติแล้วจะทำให้ สถานศึกษามีคุณภาพ นักเรียนและผู้ปกครองพอใจในผลการเรียนรู้ จะส่งผลให้สถานศึกษามีความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของผู้อื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก : 13) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้ให้แนวปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. จัดระบบ โครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2542 : 153) ได้กล่าวไว้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการรับประกันระบบการบริหารคุณภาพขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจว่าผลผลิต เมื่อออกมาจากกระบวนการแล้วคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของลูกค้า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษาสถานศึกษาต้องแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน คือผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อร่วมตัดสินใจในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงการกระทำที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผลผลิต ด้านปัจจัย และด้านกระบวนการ คุณภาพที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญคือ คุณภาพของผลผลิต แต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร (Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจรคุณภาพของบุคคลต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง และจะต้องพัฒนาคุณภาพของคนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการบริการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกได้ 2 ระดับคือ

1. ระดับ Accountability หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นลูกค้าว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชน เข้ามาเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ระดับ Accreditation หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้า ว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

บทบาทการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามภาระงาน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control)

1.1 การกำหนดมาตรฐาน

1.1.1 จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นจากมาตรฐานชาติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิตของสถานศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

1.2.1 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนากระตุ้น จูงใจให้ผู้ร่วมงานรู้จัก และรักการเรียนรู้อยู่เสมอ เน้นให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดริเริ่ม เพื่อการสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น

1.2.2 มีการสร้างจิตสำนึกของผู้ร่วมงานให้เห็นว่าการปรับปรุงคุณภาพจะต้องปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาและเป็นหน้าที่ของทุกคน

1.2.3 เป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพครูหรือสมาชิกชมรมทางวิชาการของเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ

1.2.4 จัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

1.2.5 พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

1.2.6 ดำเนินการบริหารคุณภาพ โคนมุ่งเน้นผลผลิตที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ำ

2. การตรวจสอบคุณภาพ หรือการทบทวนคุณภาพภายใน (Internal Audit or Internal School Review)

2.1 สถานศึกษาต้องดำเนินการทบทวนคุณภาพภายในด้านคุณภาพสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ทุกปี โคนคณะทำงานของสถานศึกษา

2.2 นำผลการทบทวนคุณภาพมาดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดให้มีการประเมินความก้าวหน้าและประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการของสถานศึกษาในทุก ๆ แผนงาน แล้วนำผลมาพัฒนาปรับปรุงการประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมิน

คุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกระยะเวลา 5 ปี ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก สำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา ตามที่หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 3.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 3.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 3.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 3.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 3.8 การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักเกณฑ์และวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีหน้าที่กำหนดแนวทาง วิธีการ และกำกับ ติดตามให้ความเห็นเสนอแนะ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ห้องเรียน และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
  - 5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปี รองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนา ได้อย่าง
ต่อเนื่องชัดเจนและเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่
อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริม
การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
ที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน
รับผิดชอบและดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรใน
ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งมี
การกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงาน ตาม
แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
ภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรมและ
กระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณา
หลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงานตัวอย่างผลงาน และเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ
แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน

8. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตาม
เป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล เสนอต่อ
หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จรัส นองมาก (2546 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง สิ่งที่
องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคลากรในองค์กร ให้มั่นใจได้ว่าถ้าดำเนินการตามที่
กำหนดแล้ว จะทำให้องค์กรนั้นมีคุณภาพเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การดำเนินงานใน
องค์กรจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการทำงาน กระบวนการทำงานและผลผลิต
การประกันคุณภาพขององค์กรก็จะทำให้ผู้ประกอบการ คนทำงาน ผู้บริโภคและผู้รับบริการ
รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขององค์กรนั้น ๆ มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและพอใจ ในผลงานการ
ประกันคุณภาพของสถานศึกษา ต้องมีการประเมินผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน

ของสถานศึกษาว่าได้ดำเนินการครบถ้วนถูกต้องตามลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์หรือไม่ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน เพื่อทราบทิศทาง นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นความต้องการที่จะทำให้สำเร็จในอนาคต รวมทั้งกรอบของงานแต่ละกลุ่ม
2. การดำเนินงานตามแผนหรือธรรมนูญโรงเรียน เป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ลงมือปฏิบัติตามแผน รวมทั้งการอำนวยความสะดวก การช่วยเหลือแนะนำ เพื่อให้งานได้ดำเนินการไปตามกรอบที่กำหนด
3. การติดตามตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงานเป็นการควบคุมกำกับ ตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน นำผลจากการตรวจสอบและประเมินผล มาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาต่อไป
4. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินเพื่อสรุปสภาพและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียน ตามแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียนว่าประสบผลอย่างไร และจะดำเนินการต่อไปอย่างไรในแต่ละเรื่องซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่หน่วยงานกำหนด

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ มีข้อมูลที่สมบูรณ์ เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ มีการจัดทำแผนการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วม สามารถตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง มีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี เผยแพร่ต่อสาธารณชน

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

บทบาทของสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมทางด้านวิชาการแก่สังคม เป็นบทบาทสำคัญต่อการสร้างคน สร้างชาติ พัฒนาคน และพัฒนาชาติให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืน สามารถพึ่งพา

ตนเอง และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ โดยทำได้ทั้งลักษณะการให้การศึกษาในระบบ และนอกระบบ การถ่ายทอดอบรมเสริมความรู้ทางวิชาการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมให้เป็นปกติสุข การถ่ายทอดแนวความคิด หรือประสบการณ์ทางวิชาการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนและสังคม การถ่ายทอดความรู้ด้านนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากบุคคลในสังคมได้รับโอกาสในการเข้าถึง การบริการทางวิชาการ ก็ย่อมจะทำให้คนมีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาทั้งตนเอง และสังคมได้ ซึ่งหมายความว่า “ การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ ”

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 10) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 29 กำหนดหลักการให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

สุวรรณี นุททเมธา (2542 : 8) กล่าวว่าความสำคัญของชุมชนมีดังต่อไปนี้

1. ชุมชนมีความสำคัญในการกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของ โรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะพัฒนาคนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชน
3. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และความต้องการของชุมชน
4. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงกระแสชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน
5. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นแหล่งปฏิบัติต่อชีวิตของนักเรียน
6. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะพัฒนาปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
7. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
8. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในการที่จะใช้แหล่งทรัพยากรให้เกิดประโยชน์
9. ชุมชนมีความสำคัญต่อ โรงเรียน ในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของหน่วยงาน องค์กรและสถาบันอื่น ๆ

10. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียน ในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริม โรงเรียน
สำนักงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 29) กล่าวว่า การส่งเสริมความรู้
ทางวิชาการแก่ชุมชน มีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) การศึกษา สํารวจความต้องการ สนับสนุน
งานวิชาการแก่ชุมชน 2) จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อพัฒนา
ทักษะ วิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน 3) การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน
ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ 4) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ประสบการณ์ ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน และท้องถิ่น

สำนักงานประกันคุณภาพ (2553 : 3-4) ได้ความหมายของการให้บริการวิชาการและ
วิชาชีพแก่สังคม หมายถึง งานที่ปฏิบัติในกิจกรรมบริการวิชาการหรือวิชาชีพ เพื่อตอบสนอง
ความต้องการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประเทศชาติ หรือนานาชาติ
รวมถึงการบริการวิชาการที่มีค่าตอบแทนและบริการแบบให้เปล่า สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมสนับสนุนวิชาการและวิชาชีพ เป็นลักษณะบริการวิชาการและวิชาชีพ ที่ใช้
ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของอาจารย์ ในการเป็นกรรมการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2. กิจกรรมบริการวิชาการและวิชาชีพ หมายถึง โครงการที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นเพื่อให้
บริการวิชาการสังคมและชุมชน หรือเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ
หรือนานาชาติ รวมถึง การบริการวิชาการที่มีค่าตอบแทนหรือบริการวิชาการแบบให้เปล่า

3. กิจกรรมบริการวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การส่งเสริมความรู้
ทางวิชาการแก่ บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยสำรวจความต้องการความรู้ทาง
วิชาการ ของชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็ง
ของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมี
การแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ พัฒนาชุมชน
ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ระหว่างชุมชนส่งเสริมให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล
ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ และพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ
ปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง
ชุมชน

การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนและองค์กรอื่นที่ร่วมการจัดการศึกษาการจัดการที่ดีจะต้องคำนึงถึงชุมชนท้องถิ่น สนองความต้องการของคนในท้องถิ่นบุคคลที่อยู่ในชุมชนจะต้องมีส่วนในการตัดสินใจในกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 หมวด 3 ซึ่งว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของคนไทยมาตรา 80 วรรค 4 กำหนดให้ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 กำหนดว่าการจัดการศึกษาให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) แต่การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังเน้นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบายการร่วมวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาการจัดการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรท้องถิ่นการช่วยติดตามตรวจสอบประเมินผลการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาหรือระดมทรัพยากรเพื่อช่วยในการจัดการศึกษายังมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 10)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 30) กล่าวไว้ว่าการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษาและต่างเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

ฉลาด จันทรสมบัติ (2553 : 178-182) ได้เสนอแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการ 6 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำร่วมรับประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รวมถึงยุทธวิธียุทธศาสตร์ที่ทำให้เกิดพลังของการมีส่วนร่วมและกิจกรรมด้านประชาสังคมในระดับท้องถิ่น

วีระชาติ ชมภูหลง และคณะ (2554 : 98) ได้ทำการศึกษาวิจัยศึกษาผลการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสนามอำเภอวาปีปทุมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 19 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบสังเกตนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาความร่วมมือ

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยศึกษาจากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาและรายงานการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับพอใช้และได้ใช้แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียนชุมชนปรากฏว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งกำหนดกิจกรรมและได้ดำเนินการพัฒนาพบว่าผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษามีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกันผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาและมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอทำให้ชุมชนเกิดความพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นองค์การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการพัฒนาครั้งนี้สามารถช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายโดยคณะครูผู้ปกครองนักเรียนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกฝ่ายตระหนักและเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการจัดการศึกษาทุกด้านส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดียิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและสังคม โดยพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษามีแนวการปฏิบัติดังนี้

1. ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษาต่างเขตพื้นที่การศึกษา
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

แผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2555 - 2559 กล่าวไว้ว่า การที่จะบริหารจัดการให้แผนพัฒนาการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ต้องได้รับการร่วมมือจากทุกหน่วยงานในสังกัด สู่การปฏิบัติให้เชื่อมโยง สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในระดับพื้นที่ กลุ่มจังหวัด และส่วนกลาง โดยมีแนวทางให้ผู้บริหารของหน่วยงาน ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเป้าหมายของชาติ และเป้าหมายของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ไปปฏิบัติและร่วมมือกันในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555 : 125)

ตามข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มุ่งเน้นให้โรงเรียนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา จึงมีการร่วมมือกันรวมกลุ่มโรงเรียน ในแต่ละเขตพื้นที่ เพื่อให้กลุ่ม โรงเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้เกิดความเข้มแข็ง และมีการช่วยเหลือร่วมมือกันระหว่าง โรงเรียนภายในกลุ่มทั้งทางด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการศึกษา ตลอดจนกิจกรรมอบรมพัฒนาครู กิจกรรมการแข่งขันต่างๆ และสนับสนุนกลุ่ม โรงเรียนให้ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. 2552 : 27)

นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกันของกระทรวงศึกษาธิการกับทางหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงสาธารณสุข จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น โครงการ 1 โรงเรียน 1 โรงพยาบาล จัดทำเป็นแผนบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากร 2 กระทรวงในพื้นที่ระดับอำเภอ โดยเริ่มจากงานส่งเสริมป้องกันในกลุ่มทั่วไป ในรูปแบบให้ความรู้เพศศึกษาโดยวิทยากร บุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาระดับมัธยมประจำอำเภอ ให้แก่นักเรียนที่เข้าเรียนใหม่ทุกอำเภอทั่วประเทศ มีการจัดสัปดาห์ณรงค์ระดับชาติ ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่นและเยาวชนในสถานศึกษา (กระทรวงสาธารณสุข. 2553 : 34)

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นในการบริหารสถานศึกษา โดยมีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการ จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่ชุมชนมีแนวทางการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวคือ บุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันอื่นนอกเหนือจากรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นไทยความเป็นพลเมืองที่ดีของ

ชาติการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษามีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 4)

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาการให้ความรู้ด้านการจัดการศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยบุคคลครอบครัว ซึ่งออกโดยอาศัยตามมาตราที่ 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการจัดการศึกษาให้บุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในความปกครองของครอบครัว โดยต้องจัดตามแผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกัน กำหนดให้บุคคลในครอบครัวหรือผู้ได้รับมอบหมายจากครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการสอนซึ่งมีวุฒิการศึกษา ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าครอบครัว ดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งการจัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งส่วนวิธีการประเมินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการวัดผลประเมินผลในกรณีที่ผู้เรียน ไม่ผ่านการวัดผลและประเมินผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนและจัดให้มีการวัดผลประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด เมื่อผ่านการประเมินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียนหากครอบครัวใดสนใจจะจัดการศึกษาให้ยื่นคำขออนุญาตจัดได้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่

อาทร ทองสวัสดิ์ (2547 : 67) ได้กล่าวไว้ว่า คำขออนุญาตต้องมีรายละเอียดประกอบด้วย

1. ชื่อชื่อสกุลของครอบครัว
2. ชื่อชื่อสกุลของผู้เรียน
3. สำเนาและภาพถ่ายทะเบียนของครอบครัวและผู้เรียน

4. ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา
5. สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของผู้จัดการศึกษา

6. ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

7. แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมายหลักการและแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาหมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างความเข้าใจให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ให้เกิดความตระหนักและรับผิดชอบร่วมกันจัดการศึกษา เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำรวจความต้องการสนับสนุนกับวิชาการ ของบุคคล ครอบครัว องค์กร สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่น ส่งเสริมการพัฒนาวิชาการในการจัดการศึกษา ของบุคคล ครอบครัว องค์กร สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่น ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร สถานประกอบการ และหน่วยงานอื่นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

ในการจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติของฝ่ายวิชาการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทาง และกรอบกำหนดในการปฏิบัติงาน ไปสู่การพัฒนางานเชิงระบบ ช่วยให้ครูและบุคลากรทั่วไปได้รับรู้ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับฝ่ายวิชาการ และเพื่อให้การบริหารงานของโรงเรียนในส่วนรวมเป็นไปตามระบบคุณภาพที่วางไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 2) กำหนดให้สถานศึกษามีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” คณะกรรมการประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยผู้บริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ
3. หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เป็นกรรมการ
4. หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ
5. หัวหน้างานวัดและประเมินผล เป็นกรรมการ
6. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

มีหน้าที่ 1) วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น 2) จัดทำคู่มือบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตามให้คำปรึกษา 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร 4) ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง 5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 7) ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล เพื่อปรับปรุงแก้ไข 8) ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา 9) รายงานผลการปฏิบัติงานและผลการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 31) กล่าวว่า iva การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษา และวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน
2. จัดทำร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
3. ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาและแก้ไขปรับปรุง
4. นำระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
5. ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลการเรียนสร้างระเบียบการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และจัดทำคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้

การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 10 วรรค 1 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และวิสัยทัศน์นโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ของรัฐบาลที่จัดโครงการนี้ขึ้น คือ “มุ่งลดค่าใช้จ่ายผู้ปกครอง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สนับสนุนงบประมาณให้สถานศึกษาจัดซื้อหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 32) กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกหนังสือ และแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ 1) ศึกษา วิเคราะห์ และคัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน 3) ตรวจสอบคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 16) ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการคัดเลือกหนังสือ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. การคัดเลือกหนังสือเรียน ให้สถานศึกษาพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้/รายวิชาพื้นฐาน ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จากบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้สำหรับเลือกใช้ในสถานศึกษาโดยจะมีรายชื่อหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษา ทั้งฉบับของกระทรวงศึกษาธิการ (จัดทำโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา/สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) และฉบับของสำนักพิมพ์เอกชนที่ผ่านการตรวจประเมินและได้รับใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษา รวมถึงฉบับของสำนักพิมพ์เอกชนที่ผ่านการประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต

2. แบบฝึกหัด (หมายรวมถึงแบบฝึกกิจกรรม/แบบฝึกทักษะ) เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความแตกฉานในบทเรียน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีแบบฝึกหัดเฉพาะเท่าที่จำเป็นใน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับการคัดเลือกแบบฝึกหัด ให้สถานศึกษาพิจารณาเลือกใช้แบบฝึกหัดสาระการเรียนรู้/รายวิชาพื้นฐาน ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ได้จากบัญชีกำหนดสื่อการเรียนรู้สำหรับเลือกใช้ใน

สถานศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำแยกไว้ 2 หลักสูตรเช่นเดียวกับหนังสือเรียน โดยสถานศึกษาสามารถเลือกใช้ฉบับของกระทรวงศึกษาธิการ หรือฉบับของสำนักพิมพ์เอกชนที่ผ่านการตรวจประเมินและได้รับใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษา รวมถึงฉบับของสำนักพิมพ์เอกชนที่ผ่านการประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต

3. กระบวนการคัดเลือกหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพให้สถานศึกษาคำเนินการ โดยให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนและแบบฝึกหัด ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนด เสนอให้คณะกรรมการวิชาการของสถานศึกษาพิจารณาก่อนเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย (ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนกรรมการนักเรียน และผู้แทนชุมชน)

4. ให้สถานศึกษาประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้ได้อย่างสม่ำเสมอ โดยให้ครูผู้สอนประเมินหรือประเมินในรูปคณะกรรมการ

5. ให้สถานศึกษารายงานรายชื่อสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวบรวมจัดเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนางานด้านสื่อการเรียนรู้ แล้วรายงานเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน พิจารณานหนังสือแบบเรียนตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพพิจารณานหนังสือ แบบเรียนที่สอดคล้องกับ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ พิจารณาเนื้อหา ภาษาที่ใช้ของหนังสือ แบบเรียนมีความถูกต้องตามหลักวิชา และทันสมัย พิจารณาเนื้อหาไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีพิจารณาความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียนชุมชนและสังคมประเทศชาติการเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองได้ที่มีอยู่รอบตัว ลักษณะสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรมีหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยี ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่าน่าสนใจชวนคิดชวนติดตาม

เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เกิดการเรียนรู้ อย่างกว้างขวางลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา และในยุคของการปฏิรูปการศึกษา เราเร่งพัฒนา การศึกษาให้พัฒนาคุณภาพของคนเพื่อให้คนพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเครื่องมือ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องนอกระบบ โรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารและจัดการเทคโนโลยี เพื่อ ช่วยการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 15) กล่าวถึง เทคโนโลยีจะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Learning about Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ระบบ การทำงานของคอมพิวเตอร์ เรียนรู้จนสามารถใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ ทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เป็นสื่อสารข้อมูลทางไกลผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) และอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้

2. การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ และฝึกความสามารถทักษะบางประการ โดยใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ทางโทรทัศน์ที่ส่งผ่านดาวเทียม การค้นคว้าเรื่องที่สนใจผ่าน Internet

3. การเรียนรู้กับเทคโนโลยี (Learning with Technology) ได้แก่การเรียนรู้ด้วยระบบ การสื่อสาร 2 ทาง (Interactive) กับเทคโนโลยี เช่น การฝึกทักษะภาษาด้วยโปรแกรมที่ให้ข้อมูล ย้อนกลับถึงความถูกต้อง (Feedback) การฝึกการแก้ปัญหาด้วยสถานการณ์จำลอง (Simulation)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้เสนอแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

2. ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน

3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางาน ด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและ การใช้ สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

มนตรี แยมกลีกร (2551 : 1-2) กล่าวว่า สื่อการสอน (Instructional Media) เป็นปัจจัยที่ สำคัญประการหนึ่ง ที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อ การสอนที่ดีสามารถช่วยทำให้สิ่งที่ซับซ้อนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ช่วยทำให้มองเห็นกระบวนการ

บางอย่างที่ต้องใช้เวลายาวนาน แต่สามารถย่อระยะเวลาของกระบวนการนั้นให้ใช้เวลาสั้นลงได้ สามารถทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมเข้าใจได้ง่ายขึ้น การออกแบบและพัฒนาสื่อการสอนได้มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่การออกแบบสื่อการสอนในรูปแบบสื่อที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไปจนถึงชุดของสื่อประสม (Multi media) ที่ผู้เรียนอาจจะเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำพังหรืออาจจะเป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย และการเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 27) ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภททั้งสื่อธรรมชาติสื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยีและเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนรู้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์สื่อการเรียนรู้ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่นชุมชนสังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเสริมความรู้ให้ผู้สอนรวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมีความเหมาะสมมีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับติดตามประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆและสม่ำเสมอ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 32) ได้กล่าวถึงภารกิจหลักในงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ครูจะต้องปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดหา การเลือก การใช้ และการประเมิน

คุณภาพสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนและ
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สำหรับเด็กปกติและเด็กพิการ
เรียนร่วม

2. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างหลากหลาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอน
และการพัฒนางานด้านวิชาการ
3. เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ผ่านการประเมินคุณภาพทางวิชาการ จากคณะกรรมการ
ของสถานศึกษา คณะกรรมการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหรือกระทรวงศึกษาธิการแล้ว
โดยดำเนินการคัดเลือกในรูปของคณะกรรมการและประเมินการใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ
4. ผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งประเมินคุณภาพสื่อ เพื่อเลือกใช้
ประกอบการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. มีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในสถานศึกษา
6. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และแลกเปลี่ยนการใช้สื่อ นวัตกรรม
และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สำหรับใช้จัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการ
กับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง องค์กร ในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ
7. ประเมินผลการผลิต จัดหา พัฒนา และใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา
อย่างต่อเนื่อง
8. เผยแพร่สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่ครูผลิตและพัฒนาให้เพื่อนครู
สถาบันการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555 : 8-9) ตามแผนพัฒนาการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 ได้มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหลายด้าน เช่น

1. จัดตั้งกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตวิจัยและ
พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาโดยกองทุนมีหน้าที่ 3 เรื่องคือ 1) การส่งเสริม
พัฒนาเครือข่ายการศึกษาแห่งชาติ (National Education Network) เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางใน
การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศและนานาชาติ 2) ศูนย์
สารสนเทศเพื่อการศึกษา (National Education Information system) เป็นศูนย์กลางจัดเก็บข้อมูล
สารสนเทศด้านการศึกษา และ 3) ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้แห่งชาติ (National Learning center) เพื่อ
เป็นศูนย์กลางจัดเก็บเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา

2. พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาหรือ Education Television Station (ETV) มา
เป็นสถานีโทรทัศน์ทางการศึกษาขั้วรายการ Student Channel และ Teacher Channel ซึ่งใน

อนาคตอาจจะจัดห้องเรียนเชื่อมโยงกันทั่วโลก รวมถึงโครงการ Student Channel เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากครูที่มีความรู้ความสามารถเป็นการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างเด็กนักเรียนในเมืองและชนบทและโครงการ Thai Teacher TV เป็นรายการโทรทัศน์สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนแนวคิดในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (Inter University Network :Uni-Net) โดยเชื่อมโยงเครือข่ายความเร็วสูงระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการศึกษาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงทั้ง 4 ภูมิภาคและการขยายโครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา

ดังนั้น การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การนำสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษามาพัฒนาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา โดยศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรม การเรียนการสอน จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียน การสอนประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหาพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน

การศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหลักการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร เพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนให้มีความเป็นอิสระโดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ นอกจากนี้ เพื่อให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐพร้อมให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ ให้แก่สถานศึกษาของเอกชน

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

โรงเรียน หมายความว่า สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบหรือโรงเรียนนอกระบบ ที่มีชื่อเป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษา เอกชน

โรงเรียนในระบบ หมายความว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

นักเรียน หมายความว่า ผู้รับการศึกษาในโรงเรียน

ผู้รับใบอนุญาต หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน

ผู้จัดการ หมายความว่า ผู้จัดการของโรงเรียนในระบบ

ผู้อำนวยการ หมายความว่า ผู้อำนวยการของโรงเรียนในระบบ

ครูหมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ในโรงเรียน

ผู้สอน หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ในโรงเรียนนอกระบบ

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

มาตรา 14 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดีและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการ และสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ
2. เสนอแนะนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชนต่อคณะกรรมการ
3. ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาเอกชน
4. รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุน
5. ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชนตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 13
6. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูล และทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชนตลอดจนติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 31 ให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนในระบบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ออกระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียนในระบบ
2. ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในระบบ
3. ให้คำแนะนำการบริหารและการจัดการ โรงเรียนในระบบด้านบุคลากร แผนงานงบประมาณ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน
4. กำกับดูแลให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนในระบบ
5. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการ
6. ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงินครั้งเดียวหรือหลายครั้งรวมกันเกินร้อยละสิบห้าของมูลค่าของทรัพย์สินที่โรงเรียนในระบบมีอยู่ขณะนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารไม่ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงิน คณะกรรมการต้องเสนอทางเลือกที่ปฏิบัติได้ให้แก่โรงเรียนในระบบด้วย เว้นแต่คณะกรรมการจะเห็นว่าการกู้ยืมเงินนั้นมีได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของการดำเนินกิจการ โรงเรียนในระบบ

7. ให้ความเห็นชอบการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนในระบบ

8. ให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี งบการเงินประจำปี และการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี

9. พิจารณาคำร้องทุกข์ของครู ผู้ปกครองและนักเรียน

10. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

มาตรา 30 ให้โรงเรียนในระบบมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาต เป็นบุคคลเดียวกับผู้จัดการหรือผู้อำนวยการหรือบุคคลเดียวกันทั้งสามตำแหน่ง ให้ตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหรือสองคน ทั้งนี้ จำนวนและคุณสมบัติของกรรมการต้องสอดคล้องกับขนาดและประเภทของ โรงเรียนในระบบ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหากรรมการ การเลือกประธานกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้ง

ในกรณีโรงเรียนในระบบมีความจำเป็นต้องมีที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่ ช่วยเหลือคณะกรรมการบริหาร ให้สามารถกระทำ ได้โดยกำหนดไว้ในตราสารจัดตั้ง

ในวาระเริ่มแรกที่จัดตั้ง โรงเรียนในระบบและยังไม่มีผู้แทนผู้ปกครอง ให้คณะกรรมการบริหารตามวาระหนึ่งประกอบด้วยกรรมการอื่นเท่าที่มีอยู่

มาตรา 46 ให้ผู้จัดการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดวางระบบและจัดทำบัญชีการเงินและบัญชีอื่นของโรงเรียนในระบบ ตามแบบและระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

โรงเรียนในระบบต้องเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยการบัญชี

มาตรา 47 ให้คณะกรรมการบริหารดำเนินการให้มีการตรวจสอบบัญชีของโรงเรียนในระบบเพื่อตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของโรงเรียนในระบบภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วัน สิ้นรอบปีบัญชี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วันเริ่มและวันสิ้นปีบัญชีของ โรงเรียนในระบบให้เป็นไปตามประกาศของโรงเรียนในระบบ

ให้คณะกรรมการบริหารจัดสรรผลตอบแทนที่ได้จากการดำเนินการของโรงเรียนในระบบ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตตามที่เห็นสมควร เว้นแต่ผลตอบแทนจากการดำเนินการของโรงเรียนการกุศล ให้ คณะกรรมการบริหารจัดสรรให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2556 : 8)

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเอกชน

การศึกษาเอกชน เป็นการจัดการศึกษาที่เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้จัด โดยใช้ทรัพยากรหลักทั้งที่เป็น คน ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ ของภาคเอกชน จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของบุคคลเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ตามประวัติของการจัดการศึกษาเอกชน ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยจัดใน วัด วัง บ้าน ในสมัยต่าง ๆ และคณะมิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนา และสอนหนังสือให้กับประชาชนที่สนใจ จึงทำให้โรงเรียนราษฎร์เป็นที่กล่าวถึงชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาจัดในประเทศไทยและเปิด โอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบตะวันตก ในต้นรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนชื่อจาก โรงเรียนเชลยศักดิ์ มาเป็น โรงเรียนนุคคลอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และ พ.ศ. 2461 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรก และเปลี่ยนชื่อจาก โรงเรียนนุคคลเป็น โรงเรียนราษฎร์ และในปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ 2 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน และเรียนจากชื่อ “โรงเรียนราษฎร์” เป็น “โรงเรียนเอกชน” (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน. 2539 : 1-2) และหลังจากนั้นได้ยกเลิกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ 2525 โดยให้มาใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และให้เริ่มใช้ในเดือนมกราคม 2551 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และตามมามีฉบับปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2554 (ฉบับ 2) โดยเริ่มใช้ในวันที่

10 มิถุนายน 2554 ได้เปลี่ยนชื่อจากสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน. 2557 : 1-2)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท มี คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ กำกับดูแลการดำเนินงาน โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในการจัดการศึกษาต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ รวมทั้งรัฐต้องให้ การสนับสนุนด้านวิชาการและด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี รวมทั้งสิทธิ ประโยชน์อื่นตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ และเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัด การศึกษาของเอกชน โดยให้รับฟังความคิดเห็นของเอกชน และประชาชนประกอบการพิจารณา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542:14)

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 13) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติ เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน ไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 3 สาระสำคัญ คือ ให้เอกชนมี ความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาภายใต้การกำกับ ติดตาม การประกันคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาจากรัฐ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐและให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและ ทุกประเภท การศึกษา ถ้าเป็นการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี จะอยู่ ภายใต้อาการกำกับ ดูแล ของคณะกรรมการการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ส่วน การศึกษาระดับปริญญาให้ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่ เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา ตาม กฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2551 : 13) ได้ให้ความหมายของ “โรงเรียน” ว่าหมายถึง โรงเรียนเอกชนอันได้แก่สถานศึกษา หรือสถานที่บุคคลจัดการให้การศึกษา ในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีแก่นักเรียน ทุกผลัดรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป และกำหนดให้โรงเรียน ในระบบมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นบุคคลเดียวกับ ผู้จัดการหรือผู้อำนวยการหรือบุคคลเดียวกันทั้งสามตำแหน่ง ให้ตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น

อีกหนึ่งหรือสองคน ทั้งนี้ จำนวนและคุณสมบัติของกรรมการต้องสอดคล้องกับขนาดและประเภทของโรงเรียนในระบบ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2551: 2) ได้กำหนดให้โรงเรียนต้องจัดให้มีครูที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงพอแก่การจัดการศึกษาและมีจำนวนที่เหมาะสมกับนักเรียน ในโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา จัดจำนวนครู ดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา) เตรียมอนุบาล จำนวนเด็กต่อห้องไม่เกิน 15 คน ให้มีครู 1 คนและพี่เลี้ยง 1 คนถ้าจำนวนเด็กต่อห้องตั้งแต่ 16 คนขึ้นไป ให้มีพี่เลี้ยงเพิ่มขึ้น 1 คน ต่อเด็ก 10 คน สำหรับโรงเรียนนานาชาติ ให้มีครู 1 คน และพี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 20 คน 2) อนุบาล จำนวนนักเรียนต่อห้องไม่เกิน 30 คน ให้มีครูห้องเรียนละ 1 คน แต่ถ้าจำนวนนักเรียนต่อห้องเกิน 30 คน ให้มีพี่เลี้ยง 1 คน สำหรับโรงเรียนนานาชาติ ให้มีครู 1 คน และพี่เลี้ยง 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน

2. ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ให้มีครูประจำทำการสอน โดยมีอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 30 คน สำหรับโรงเรียนนานาชาติ ในระดับประถมศึกษาให้มีครูประจำทำการสอน โดยมีอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 25 คนและระดับมัธยมศึกษาให้มีครูประจำทำการสอน โดยมีอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 30 คน

สรุปได้ว่า ความหมายของโรงเรียนเอกชน และลักษณะของโรงเรียนเอกชนที่กำหนดตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 ว่าโรงเรียนเอกชน หมายถึง สถานศึกษา คณะบุคคลหรือสถานที่บุคคลจัดกิจกรรมการศึกษาใช้ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ของภาคเอกชนที่มีการสอนต่ำกว่าปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกศัตรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไปโดยผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนอาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่ทั้งนี้ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเอกชนจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ประเภทและระดับของสถานศึกษาเอกชน

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 17 คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน แบ่งประเภทและระดับของโรงเรียนเอกชนในระบบไว้ เป็น 2 รูปแบบ คือ โรงเรียนในระบบ และโรงเรียนนอกระบบ ดังต่อไปนี้

โรงเรียนเอกชน หมายถึง สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบหรือโรงเรียนนอกระบบ ที่มีชื่อเป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจำแนกได้ ดังนี้

1. โรงเรียนในระบบ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษาการวัดและการประเมิน ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอนแบ่งเป็น 3 ประเภท

1.1 ประเภทสามัญ ศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการในระดับต่าง ๆ ได้แก่

1.1.1. ระดับก่อนประถมศึกษา

1.1.2 เตรียมอนุบาล เป็นการมุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน รวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก เมื่อมีอายุครบสองปี

1.1.3 อนุบาล โดยปกติเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่สามปีถึงหกปี เพื่อเป็นรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมเด็กทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและการอยู่ร่วมในสังคม

1.2 ระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

1.3 ระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ

1.3.1 มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

1.3.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

1.4 ประเภทอาชีวศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการในระดับต่าง ๆ ได้แก่

1.4.1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้เป็นกำลังแรงงานที่มีฝีมือ โดยศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพโดยปกติ ใช้เวลาเรียนสามปี หลังจากจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

1.4.2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพให้เป็นกำลังแรงงานระดับชำนาญการ โดยศึกษาตามหลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยปกติใช้เวลาเรียนสองปีหลังจากจบหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ทั้งนี้ โรงเรียนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ให้รวมถึงโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในลักษณะโรงเรียนการกุศล โรงเรียนการศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

1.5 ประเภทนานาชาติ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรต่างประเทศ หรือหลักสูตรต่างประเทศที่ปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชาใหม่ หรือหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเองที่ไม่ใช่หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนการสอนให้กับนักเรียน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา และไม่ขัดต่อศีลธรรมและความมั่นคงของประเทศ

2. โรงเรียนนอกระบบ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ประเภทสอนศาสนา ประเภทศิลปะและกีฬา ประเภทวิชาชีพ ประเภททวควิชา ประเภทสร้างเสริมทักษะชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551 : 34)

ภารกิจของสถานศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 1-8) กล่าวถึงหลักการบริหารงานในสถานศึกษาเอกชน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ มีภาระหน้าที่ 17 อย่างด้วยกันคือ

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9. การนิเทศการศึกษา
  10. การแนะแนว
  11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
  12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
  13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
  14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
  16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
  17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีภาระหน้าที่ 22 อย่างด้วยกันคือ
1. การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
  2. การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง
  3. การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
  4. การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
  5. การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
  6. การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
  7. การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
  8. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
  9. การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
  10. การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
  11. การวางแผนพัสดุ
  12. การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี
  13. การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
  14. การจัดหาพัสดุ
  15. การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

16. การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
  17. การเบิกเงินจากคลัง
  18. การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
  19. การนำเงินส่งคลัง
  20. การจัดทำบัญชีการเงิน
  21. การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
  22. การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
- ด้านการบริหารงานบุคคล มีภาระหน้าที่ 20 อย่างด้วยกันคือ
1. การวางแผนอัตรากำลัง
  2. การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  3. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
  4. การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  5. การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
  6. การลาทุกประเภท
  7. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
  8. การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
  9. การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
  10. การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
  11. การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
  12. การออกจากราชการ
  13. การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
  14. การจัดทำ บัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
  15. การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  16. การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
  17. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
  18. การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  19. การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต

20. การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ด้านการบริหารทั่วไป มีภาระหน้าที่ 21 อย่างด้วยกันคือ

1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
3. การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การดำเนินงานธุรการ
9. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
10. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
11. การรับนักเรียน
12. การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
13. การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
14. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
15. การทัศนศึกษา
16. งานกิจการนักเรียน
17. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
18. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

19. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น (ท) การรายงานผลการปฏิบัติงาน

20. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

21. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

สภาพการณ์ปัจจุบันของการศึกษาเอกชน

การศึกษาเอกชนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดภาระของรัฐในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนบางแห่งเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ดำเนินการจัดการ

เรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาเรื่อยมาภายใต้การกำกับควบคุม และดูแลของหน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551 : 6)

การศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาเรื่อยมาภายใต้การกำกับควบคุม และดูแลของหน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนบางแห่งเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) ชั้น ป.6 และ ม.3 ปีการศึกษา 2555 พบว่าโรงเรียนเอกชนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนของรัฐ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระ (ผดุงศักดิ์ วิศิษฎ์พิบูล. 2556 : 3)

จากผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของเอกชนยังไม่มีขยายตัวเท่าที่ควรเนื่องจากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อการรับนักเรียน/นักศึกษาของสถานศึกษาเอกชนปัญหาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐที่ค่อนข้างน้อย รวมทั้งโครงสร้างเงินเดือนที่ไม่แน่นอนของครู โรงเรียนเอกชนซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายช่วยเหลือ โดยมีการกำหนดนโยบายการช่วยเหลือค่าครองชีพ โดยกำหนดอัตราเงินเดือนครูในโรงเรียนเอกชน ให้ได้รับอัตราเงินเดือนเช่นเดียวกับข้าราชการ ทั้งนี้ให้ครูวุฒิปริญญาในโรงเรียนเอกชนได้รับเงินเดือนในอัตราที่กำหนดคือ อัตราเงินเดือน 11,680 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2555 อัตราเงินเดือน 13,300 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 และอัตราเงินเดือน 15,000บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2557 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 20 กุมภาพันธ์ 2557) และกำหนดมาตรการช่วยเหลือด้านงบประมาณ โดยปรับเพิ่มเงินอุดหนุนรายบุคคลให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนเช่นในระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 1,700บาท/คน/ปี ระดับประถมศึกษา 1,900บาท/คน/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3,500บาท/คน/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3,800บาท/คน/ปี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556 : 7)

จากข้อมูลสถิติการศึกษาเอกชน ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา 2555 แสดงจำนวนโรงเรียน นักเรียน และครูเอกชน ในระบบโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา มีโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศ ทั้งหมด 3,709 โรง แยกเป็น โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 722 โรง และอยู่ในเขตภูมิภาค จำนวน 2,987 โรง จำนวนนักเรียนทั้งหมด มีจำนวน 2,172,494 คน แยกเป็นนักเรียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 367,612 คน และอยู่ในเขต

ภูมิภาค จำนวน 1,804,882 คน จำนวนครูทั้งหมด 107,405 คน แยกเป็นครูที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 21,258 คน และอยู่ในเขตภูมิภาค จำนวน 86,147 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน. 2557 : 22)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ จังหวัดบุรีรัมย์

สถานศึกษาเอกชนในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริม การศึกษาเอกชน โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ได้แบ่งเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็น 4 เขต ดังนี้ (คณะกรรมการประสานและ ส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดบุรีรัมย์. 2556 : 9-12)

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียน รัฐบาลและเอกชนใน อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอลำปลายมาศ อำเภอบ้านด่าน และอำเภอขาม
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียน รัฐบาลและเอกชน ในอำเภอประโคนชัย อำเภอห้วยราช อำเภอบ้านกรวด อำเภอพลับพลาชัย และอำเภอกระสัง
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียน รัฐบาลและเอกชนใน อำเภอนางรอง อำเภอหนองกี่ อำเภอละหานทราย อำเภอหนองหงส์ อำเภอ โนนดินแดง อำเภอปะคำ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอโนนสุวรรณ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ดูแลรับผิดชอบ โรงเรียน รัฐบาลและเอกชนใน อำเภอพุทไธสง อำเภอสตึก อำเภอคูเมือง อำเภอแคนดง อำเภอนาโพธิ์ และอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์

ตาราง 2.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ จังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ	โรงเรียน	เปิดสอน	สังกัด
เมืองบุรีรัมย์	อนุบาลธีรา	อ.1- ป.6	สพป.บร. 1
	อนุบาลเตรียมพัฒน์	อ.1- อ.3	
	มารีย์อนุสรณ์	เตรียมอนุบาล – ม.3	
	อั่วเขียว	เตรียมอนุบาล – ป.6	
	วัดพระพุทธบาทเขากระโดง	ม.1 – ม.6	
	อิสลาม โกศลศึกษา	ม.1 – ม.6	

ตาราง 2.1 (ต่อ)

อำเภอ	โรงเรียน	เปิดสอน	สังกัด
	บุญถึงวิทยานุสรณ์	ม.1 – ม.6	สพป.บร. 1
ลำปลายมาศ	เอื้อแวมณี	อ.1 – อ.3	
	ลำปลายมาศพัฒนา	อ.1 – ม.3	
	บำรุงวิทยา	อ.1 – ป.6	
	อนุบาลรัตนะ	อ.1 – อ.3	
	มัธยมมีชัยพัฒนา	ม.1 – ม.6	
ประโคนชัย	อนุบาลกัลยาประสิทธิ์	เตรียมอนุบาล – ม.3	สพป.บร. 2
บ้านกรวด	อนุบาลศรทิพย์	เตรียมอนุบาล – ม.3	
นางรอง	มารีย์พิทักษ์	อ.1 – ป.6	สพป.บร. 3
	กมลลักษณ์	เตรียมอนุบาล – ป.6	
	ศุภยาธร	เตรียมอนุบาล – ป.6	
หนองกี่	นิภาศิริ	อ.1 – ม.6	
	วรวะทวิทยา	อ.1 – ป.6	
ละหานทราย	โรงเรียนแสนสุข	อ.1 – ป.6	
ปะคำ	มารดาวนารักษ์	อ.1 – ม.3	
โนนดินแดง	รุ่งนภาอนุสรณ์ศาสตร์	อ.1 – อ.3	
	มูลนิธิรุ่งนภา	ป.1 – ป.6	
	มูลนิธิรุ่งนภาโนนดินแดง	ม.1 – ม.6	
หนองหงส์	อนุบาลชนินดา	อ.1 – ป.6	
	ภรภัทร	อ.1 – ม.3	

ตาราง 2.1 (ต่อ)

อำเภอ	โรงเรียน	เปิดสอน	สังกัด
สตึก	อนุบาลทศพร	เตรียมอนุบาล - อ.3	สพป.บร. 4
	อนุบาลสายสัมพันธ์	เตรียมอนุบาล - อ.3	
	ทศพรวิทยา	ป.1 - ม.3	
พุทไธสง	อนุบาลทรัพย์ปัญญา	เตรียมอนุบาล - ป.6	

เพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษาเอกชนให้เป็นไปในภาพรวมทั้งจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการการประสานและส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบาย การบริหารจัดการงบประมาณต่างๆ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนสถานศึกษาเอกชนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มโนรา อามาตย์ทัศน (2552 : 4) ได้ทำการศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการในโรงเรียนของอำเภอภูพาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา สกลนคร เขต 1 จากผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารวิชาการของครูผู้สอน พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการจำแนกตามเพศ ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ในด้านผู้สอนขาดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และด้านความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ส่วนในด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารวิชาการของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า ผลการวิเคราะห์โดยรวมพบว่า ครูมีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ชญญา พงษ์ชัย และคณะ (2554 :36) ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านสื่อการเรียนการสอนควรเพิ่ม งบประมาณ และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยการระดมทุนหรือรับบริจาค ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ควรจัดอบรมหรือสัมมนาให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดหาคู่มือรวมทั้งติดตามประเมินให้ความรู้ความเข้าใจทุกระยะ ด้านการจัดการเรียนการสอนควรมีการจัดอบรมให้แก่ครู สนับสนุนการไปศึกษาดูงาน และเพิ่มสื่อการเรียนการสอนเข้าช่วยในการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผล ตลอดจนจัดหาหนังสือ คู่มือการวัดและประเมินผล และพัฒนาโปรแกรมช่วยในการวัดและประเมินผล

สุพรรณิกา สีสะอาด (2554 : 131) ได้ทำการศึกษาระดับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัย พบว่าระดับสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี ด้านการแนะแนวการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนผลการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนของครูและผู้บริหารที่มีตำแหน่งหน้าที่วุฒิการศึกษา และปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

วีระ สุบัติคำ และคณะ (2554 : 78) ได้ทำการศึกษาสภาพ และเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาการประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ในส่วนของผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน มีความแตกต่างกัน

พนัส ค้วงเอก (2555 : 165-166) ได้ทำการศึกษากการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของครูวิชาการ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นรายข้อ ด้านการเรียนการสอน เรื่องการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย อยู่ในระดับ ปานกลาง 2) ครูวิชาการที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นว่าปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม รายด้าน และรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อในเรื่อง การจัดทำแผนการนิเทศ การใช้หลักสูตร การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมให้มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง และ การส่งเสริมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะ 3) ครูวิชาการที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความเห็นว่าปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม รายด้าน และรายข้อส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก และ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อในเรื่อง การประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการใช้ และการบริหารหลักสูตร การให้ครูวิเคราะห์เนื้อหาสาระ หลักสูตร ก่อนจัดการเรียนการสอน และ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวัด และประเมินผล และการวิเคราะห์ความต้องการความสนใจของผู้เรียน ชุมชน และ ผู้ปกครอง 4) ครูวิชาการที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความเห็นว่าปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม รายด้าน และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อในเรื่อง การมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ชุมชน และผู้ปกครอง การเปิด โอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน 5) ครูวิชาการ เห็นว่า การบริหารงานวิชาการ มีปัญหาสำคัญ คือ ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมาก ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอก การจัดพิมพ์หนังสือเรียนไม่ทันการส่งล่าช้า และการได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรจัดครูเข้าชั้นเรียนตามความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำงานวิจัย และควรส่งเสริมการจัดทำสื่อเทคน โน โลยีการเรียนการสอน

งานวิจัยต่างประเทศ

เฟเบอร์ (Faber. 1970 : 213) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนสิ่งต่าง ๆ ไว้เป็นอย่างดีถูกต้องเหมาะสมเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางตามแผนที่กำหนดทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ จะจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน ควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ตลอดเวลา ทั้งในและนอกห้องเรียน และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีที่สังคมต้องการ

มินูดีน (Minudin. 1987 : 2403-A) ศึกษาบทบาทงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนรัฐชวาบาหลี มาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นหลักในการประเมินผลโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาและประสบการณ์เพิ่มขึ้น กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่นๆ ทั้งหมดของโรงเรียน

แมททอกซ์ (Mattox. 1987 : 6061-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความต้องการในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนในรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าความต้องการที่อยู่ในระดับสูงของผู้บริหาร โรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คือมีความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศ การประเมินผลการปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

กูธฮาร์ท (Goodhart. 1991 : Abstract) ได้ศึกษาลักษณะของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาของรัฐที่มีคุณภาพด้านวิชาการ โดยทำการศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารจัดการองค์การ ความมีคุณธรรมจริยธรรม และความร่วมมือกันของบุคลากรครู มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน และส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน

บอบเบทท์ (Bobbett. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบรรยากาศทางด้านวิชาการในโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ที่ถือว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี จำนวน 9 โรงเรียน พบว่า ระบบการบริหารจัดการในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ครูในโรงเรียนเหล่านี้มีอิสระในการตัดสินใจสูง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่

ยูเนสโก (UNESCO. 1992 :26) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานวิชาการในระดับมัธยมศึกษา ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งได้แก่ ประเทศอัฟกานิสถาน บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา ว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเอกสารหลักสูตรของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตร ขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร คำาเรียนไม่

ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ ประการสุดท้าย คือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรวิชาการ
วางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ
เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจใน
การบริหารงานของโรงเรียน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียน ในการที่จะหาแนวทาง
หรือวิธีการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจความสามารถพิเศษมีทักษะที่จะส่งเสริมการ
เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่กำหนดไว้เป็น
อย่างคืบหน้า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการรวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนซึ่งมีส่วนสำคัญที่
ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน เพื่อนำไปสู่ยุทธศาสตร์และการบริหารงาน
วิชาการ โรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป